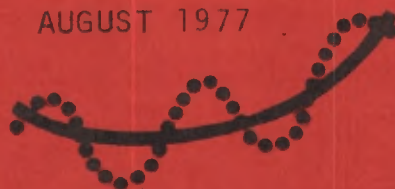

KONJUNKTUR TENDENSENE

AUGUST 1977

STATISTISK SENTRALBYRÅ Dronningensgate 16. Postboks 8131 Dep. Oslo 1. Tlf. (02) 413820

INNHOOLD

Konjunkturtendensene i utlandet

Sammenfatning
Storbritannia
Vest-Tyskland
Frankrike
Italia
Sverige
Sambandsstatene
Japan

Konjunkturtendensene i Norge

Sammenfatning
Industriproduksjon
Arbeidsmarked
Byggevirkosomhet
Ordreutvikling
Detaljomsætning
Utenriksøkonomi

Tabellvedlegg

Diagramvedlegg

KONJUNKURTENDENSENE I AUGUST 1977

I V e s t - E u r o p a viste produksjon og etterspørsel svikt utover våren og sommeren. Industriproduksjonen, som var i svak oppgang i vintermånedene, er nå i stagnasjon i Storbritannia og i nedgang i Vest-Tyskland, Frankrike og Italia. Tallet på arbeidsløse er svært høyt og fortsetter å øke. Investeringssetterspørselen viser fortsatt svikt i de fleste landene, mens konsumetterspørselen er i stagnasjon eller bare svak oppgang. Derimot gir utenlandsetterspørselen visse vekstimpulser, noe som trolig gjenspeiler den kraftige importøkningen i Sambandsstatene. Prisstigningen er fortsatt svært sterk i Vest-Europa sett under ett, men den varierer betydelig fra land til land. Både Frankrike, Italia og Storbritannia har fremdeles store underskott på handelsbalansen, men de har vært synkende utover i 1977. OECD ventet tidligere i sommer, før de siste svake konjunkturtallene forelå, en vekst i det samlede bruttonasjonalproduktet i Vest-Europa på bare 2 3/4 prosent fra 1976 til 1977. For Norges viktigste eksportland regner organisasjonen med en tilvekst i totalproduksjonen i samme tidsrom på 4 prosent for Vest-Tyskland og bare 1 prosent for Storbritannia og Sverige.

I S a m b a n d s s t a t e n e fortsetter derimot konjunkturoppgangen i høyt tempo, med sterk vekst i industriproduksjonen. Men prisstigningen er tiltakende, og underskottene på handelsbalansen øker kraftig. I J a p a n er veksttakten i industriproduksjonen betydelig svakere, men både konsumetterspørselen og utenlandsetterspørselen peker oppover.

I S t o r b r i t a n n i a er produksjonsutviklingen fortsatt svak; volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) var etter foreløpige anslag om lag uendret fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, og industriproduksjonen viser bare ubetydelig stigning. Men både konsumetterspørselen og utenlandsetterspørselen gir vekstimpulser. Prisstigningen er fortsatt svært sterk, men lønnsøkningen har avtatt kraftig. Handelsbalansen viser synkende underskott. OECD venter en vekst i bruttonasjonalproduktet på bare 1 prosent fra 1976 til 1977.

Industriproduksjonen peker trolig oppover, men veksttakten er nå blitt svært svak. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var bare 0,2 prosent høyere i mars-mai enn i desember-februar. OECD venter likevel at veksttakten vil bli om lag 2 prosent (årlig rate) fram til neste sommer.

Tallet på arbeidsløse er fortsatt svært høyt. I midten av juli var det registrert 1,4 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 5,9, mot 5,5 ett år tidligere.

Volumet av de totale investeringer i fast realkapital gikk ned med 2 prosent (sesongkorrigert og regnet som årlig rate) fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år etter foreløpige anslag. OECD regner med at nedgangen vil fortsette i 2. halvår i år, blant annet fordi organisasjonen venter fortsatt sterk svikt i de private boliginvesteringene. Derimot regner OECD med en betydelig øking i de private investeringene utenom boliger, noe også ordrestatistikken kan tyde på: Volumet av nye ordrer (sesongkorrigert) til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var hele 7,7 prosent høyere i februar-april enn i foregående tremånedersperiode.

Konsumetterspørselen viser tegn til ny oppgang. Volumet av detaljomsetningen (sesongkorrigert) var 1,1 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april. OECD regner med at konsumetterspørselen vil fortsette å øke fram mot neste årsskifte.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk. Konsumprisindeksen var i juli i år 17,6 prosent høyere enn ett år tidligere, men stigningen siste halvår, fra januar til juli, var noe lavere. Stigningstakten i lønningene har derimot falt kraftig siden vinteren 1975-76. I mai i år var gjennomsnittlig ukelønn for industriarbeidere bare 4,1 prosent høyere enn ett år tidligere, mens den tilsvarende raten i mai i fjor var hele 20 prosent. Den lave stigningstakten i lønningene skyldes hovedsakelig avtalen mellom regjeringen og fagforeningene om å dempe lønnsøkningene, og de forhandler nå om å fornye denne avtalen.

Utenrikshandelen er i oppgang. Eksportvolumet og importvolumet (sesongkorrigert) økte med henholdsvis 7,4 prosent og 4,1 prosent fra 1. til 2. kvartal i år. OECD venter at den sterke veksten i utenlandsetterspørselen vil fortsette fram mot neste årsskifte, men at importøkningen vil avta.

Handelsunderskottet (etter foreløpige og sesongkorrigerte eksport- og importtall) ble redusert fra 3,7 milliarder dollar i 2. halvår i fjor til om lag 2,8 milliarder dollar i 1. halvår i år.

Kursen på pund som falt sterkt fra februar til november i fjor, steg noe gjennom siste vinter og har siden holdt seg om lag uendret.

I V e s t - T y s k l a n d viser både industriproduksjonen og innenlandsetterspørselen nå svikt, og tallet på arbeidsløse peker oppover. Men utenlandsetterspørselen kan ha tatt seg noe opp igjen, og prisstigningen er fremdeles lavere enn i nesten alle andre vestlige industriland. Handelsbalansen viser fortsatt høye overskott. OECD venter en vekst i bruttonasjonalproduktet på 4 prosent fra 1976 til 1977, men understreker at denne prognosen ble laget før de siste svake konjunkturtallene forelå.

Industriproduksjonen viser nå klar svikt. Stigningstakten avtok raskt utover vinteren i år, og i 2. kvartal var den sesongkorrigerte produksjonsindeksen hele 1,7 prosent lavere enn i 1. kvartal i år. Volumet av nye ordrer til industrien har gjennomgående vært i nedgang siden i fjor sommer.

Tallet på arbeidsløse har vært svakt økende utover våren og sommeren i år. Ved utgangen av juli var det registrert vel 1 million arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 4,6, den samme som ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen viser svikt; volumet av nye ordrer (sesongkorrigert) til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder har vært fallende siden siste årsskifte og var hele 4,6 prosent lavere i mars-mai enn i foregående tremånedersperiode. På grunn av en sterk opptrapping av de offentlige realinvesteringene (se K.T. april 1977) venter OECD likevel en moderat øking i de samlede investeringer i fast realkapital fra 1. halvår til 2. halvår i år.

Konsumsetterspørselen viser også svakhetstegn. Volumet av detaljomsetningen som (sesongkorrigert) var i klar oppgang gjennom siste høst og vinter, viste store svingninger fra måned til måned utover våren i år, og den underliggende tendens peker nå trolig mot stagnasjon.

Prisstigningen er fortsatt svært moderat; i juli i år var konsumprisindeksen 4,3 prosent høyere enn ett år tidligere. Økingen siste halvår, fra januar til juli, var etter sesongkorrigerte oppgaver noe høyere. Stigningstakten i engrosprisene har falt kraftig siden i fjor sommer, og engrosprisindeksen var i juni i år knapt 1 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen var i stagnasjon gjennom siste høst og vinter, men viste tendens til moderat oppgang utover våren i år. Volumet av vareeksporten (sesongkorrigert) økte med hele 4,7 prosent fra desember-februar til mars-mai, men den underliggende veksttakten var trolig svakere. Vareimporten er derimot fortsatt i stagnasjon. OECD antar at overskottet på handelsbalansen (etter sesongkorrigerte eksport- og importtall) økte svakt fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, til 8,2 milliarder dollar.

I F r a n k r i k e stagnerer industriproduksjonen. Innenlandsetterspørselen viser svikt, og vekstimpulsene fra utenlandsetterspørselen er i ferd med å dempes. Arbeidsløsheten stiger, og prisstigningen er fortsatt svært høy. OECD venter likevel en vekst i bruttonasjonalproduktet på 3 prosent fra 1976 til 1977.

Industriproduksjonen var gjennomgående i sterk oppgang fra sommeren 1975 og fram til vinteren i år, men har siden stagnert. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var noe lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal.

Tallet på arbeidsløse har økt betydelig utover i 1977. Ved utgangen av juli var det registrert 1,2 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert), vel 200 000 flere enn ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 5,3 i juli i år.

Etter OECD's anslag var de samlede investeringene i fast realkapital (sesongkorrigert) noe lavere i 1. halvår i år enn i 2. halvår i fjor. Boliginvesteringene viste større svikt, mens de offentlige investeringene var økende. OECD venter at svikten i realinvesteringene vil fortsette utover i 2. halvår i år.

Volumet av detaljomsetningen viser svikt, og etter OECD's anslag har veksttakten i det private konsumet avtatt noe utover i 1977.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk og viser ingen tegn til å avta. I juni var konsumprisindeksen vel 10 prosent høyere enn ett år tidligere, og stigningen siste halvår, fra desember i fjor til juni i år, var om lag den samme. Gjennomsnittlig timefortjeneste i det private næringsliv var i april i år om lag 13 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen har vært i oppgang fra høsten 1975 til vinteren 1977, men viste tegn til stagnasjon utover våren. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var om lag 2 prosent høyere i mars-mai enn i foregående tremånedersperiode. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) økte kraftig fra forsommeren 1975 og fram til høsten i fjor, men stagnerte utover vinteren og peker nå trolig nedover.

Underskottet på handelsbalansen økte utover 2. halvår i fjor, men har siden gått ned. OECD venter et underskott på nær 3 milliarder dollar i 1977, mot 4,8 milliarder dollar i fjor. Kursen på franc endret seg lite i vinter- og vårmånedene, men økte noe utover sommeren i år.

Også i **I t a l i a** stagnerer industriproduksjonen, og investeringene ventes å gå ned. Stigningstakten i konsumetterspørselen er forholdsvis svak, men utenlandsetterspørselen gir fortsatt betydelige vekstimpulser. På grunn av de store underskottene i utenriksregnskapet er den økonomiske politikken fortsatt svært restriktiv. OECD venter at volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert), som økte med om lag 2 prosent årlig rate fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, bare vil vise ubetydelig vekst i 2. halvår i år.

Industriproduksjonen var i sterk oppgang i hele 1976, men har siden vist svikt. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var betydelig lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. Det italienske industriforbundet venter at produksjonssvikten vil fortsette utover i 2. halvår i år.

Tallet på arbeidsløse er høyt. Etter en utvalgsundersøkelse fra april i år var vel 1,4 millioner arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten var hele 6,3.

Investeringsetterspørselen viser trolig svikt. Veksttakten i volumet av de totale investeringene i fast realkapital (sesongkorrigert) avtok betydelig fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, og OECD venter nå en nedgang i investeringene fra 1. til 2. halvår i år.

Konsumetterspørselen er derimot fortsatt i oppgang, men veksttakten er forholdsvis lav. Etter foreløpige anslag økte volumet av det private konsumet (sesongkorrigert) med knapt 2 prosent (årlig rate) fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, og OECD regner med at veksttakten vil holde seg om lag uendret utover i 2. halvår i år.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk, selv om veksttakten har avtatt noe siden siste årsskifte. I mai i år var konsumprisindeksen vel 19 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er fortsatt i god vekst. Etter foreløpige anslag økte eksportvolumet (sesongkorrigert) med 7 prosent årlig rate fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år. Importvolumet (sesongkorrigert) viste i samme periode betydelig dempet veksttakt, og økte med bare 1,5 prosent. Underskottet på handelsbalansen (etter sesongkorrigerte eksport- og importtall) er anslått til 1,4 milliarder dollar i 1. halvår i år, mot vel 1,7 milliarder dollar i 2. halvår i fjor.

Også i **S v e r i g e** er det stagnasjonstendensene som preger konjunkturbildet. Industriproduksjonen er fallende og etterspørselen viser svikt. OECD venter en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på bare 1 prosent fra 1976 til 1977.

Industriproduksjonen har vært i nedgang siden sensommeren i fjor, og den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var hele 2,9 prosent lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. Utsiktene framover er heller ikke særlig lyse: Volumet av ordretilgangen til industrien var lavere både i 1. og 2. kvartal i år enn ett år tidligere, og en undersøkelse Konjunkturinstituttet foretok i juni i år tydet på at produksjonssvikten ville fortsette utover i 3. kvartal i år.

Likevel er arbeidsløsheten fortsatt lavere enn i de fleste andre vestlige industriland. I juli i år var det registrert 69 000 arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten var 1,6, mot 1,3 ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen viser fremdeles svikt; volumet av nye innenlandsordrer til verkstedindustrien var lavere både i 1. kvartal og 2. kvartal i år enn ett år tidligere, og som nevnt i forrige konjunkturoversikt regner det svenske finansdepartementet med betydelig nedgang i volumet av industriens realinvesteringer fra 1976 til 1977. Både OECD og Finansdepartementet venter likevel en svak øking i volumet av de totale investeringene, blant annet på grunn av en sterk opptrapping av de kommunale investeringene. Men OECD regner også med en kraftig nedgang i lagerinvesteringene.

Volumet av detaljomsetningen var noe lavere i 2. kvartal i år enn ett år tidligere. OECD venter en vekst i volumet av det private konsumet på knapt 2 prosent fra 1976 til 1977.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk. I juni i år var konsumprisindeksen hele 12,8 prosent høyere enn ett år tidligere. Merverdiavgiftssatsen ble økt med 3 prosentpoeng fra 1. juni i år (se K.T. april 1977).

Utviklingen i utenlandsetterspørselen er uklar. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) har gjennomgående vist store svingninger fra måned til måned fra i fjor sommer og fram til våren i år, uten noen klar tendens til oppgang eller nedgang. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) var i oppgang i 2. halvår i fjor, men har vært i nedgang siden siste årsskifte. OECD venter en øking i eksportvolumet på 2 prosent fra 1976 til 1977, og en nedgang i importvolumet på 3 prosent.

I S a m b a n d s s t a t e n e fortsetter derimot den sterke produksjonsoppgangen; volumet av bruttonasjonalproduktet økte med nær 7 prosent årlig rate fra 1. til 2. kvartal, og OECD venter en vekst i totalproduksjonen på vel 5 prosent fra 1976 til 1977. Industriproduksjonen er også i sterk vekst. Investeringssetterspørselen er i oppgang, men konsumeringssetterspørselen ser ut til å stagnere. Underskottene på handelsbalansen er økende. Arbeidsløsheten er fallende, men prisstigningen tiltar.

Industriproduksjonen har stort sett vært i sterk oppgang siden våren 1975. Etter en avdemping i fjor høst tok veksttakten seg opp igjen, og den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var hele 3 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april. Verdien av nye ordrer til industrien (sesongkorrigert) økte med 3,6 prosent fra 1. til 2. kvartal i år. Den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttningen i industrien har vært stigende utover i 1977, og er nå nær 85 prosent, mot om lag 88 prosent under forrige konjunkturtopp, sommeren 1973.

Tallet på arbeidsløse har gjennomgående vært synkende siden sensommeren i fjor, og i juli i år var det registrert 6,7 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 6,9, mot 7,8 ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen er i sterk oppgang. Verdien av nye ordrer til investeringsvareindustrien (sesongkorrigert) steg med hele 4,7 prosent fra 1. kvartal til 2. kvartal i år. Etter foreløpige anslag økte volumet av de private investeringene i fast realkapital med nær 13 prosent, regnet som årlig rate, fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, og OECD venter ikke at stigningstakten vil endre seg vesentlig i 2. halvår i år.

Konsumeringssetterspørselen viser nå svikt etter detaljomsetningen å dømme og omsetningsvolumet (sesongkorrigert) var lavere i mai-juli enn i februar-april. OECD antar likevel at volumet av det private konsumet (sesongkorrigert) vil øke med nær 4 prosent (årlig rate) fra 1. til 2. halvår i år.

Prisstigningen har vært tiltakende utover i 1977. I juni var konsumprisindeksen nær 7 prosent høyere enn ett år tidligere, mens den tilsvarende stigningstakten var om lag 5 prosent rundt siste årsskifte. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i juni i år vel 8 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen har stagnert siden sensommeren i fjor og viser fortsatt ingen klare tegn på å ta seg opp igjen. Eksportvolumet (sesongkorrigert) lå etter foreløpige anslag om lag på samme nivå i 1. halvår i år som i 2. halvår i fjor. Importvolumet er derimot i sterk oppgang og økte i samme tidsrom med vel 15 prosent (årlig rate). Foreløpige anslag viser et underskott på handelsbalansen (etter sesongkorrigerte import- og eksporttall) på hele 13,3 milliarder dollar i 1. halvår i år, mot et underskott på 6,4 milliarder dollar i 2. halvår i fjor.

I J a p a n fortsetter konjunkturoppgangen; industriproduksjonen peker fremdeles svakt oppover. Konsumetterspørselen og utenlandsetterspørselen er de viktigste drivkreftene bak oppgangen, mens den private investeringsetterspørsel viser svikt, trolig på grunn av den lave kapasitetsutnyttningen i en rekke industrigrener. Handelsbalansen viser store og økende overskott, og kursen på yen er stigende. Etter foreløpige anslag økte volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) med nær 6 prosent (årlig rate) fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år, og OECD venter at veksten vil tilta noe i 2. halvår i år.

Industriproduksjonen er økende, men veksttakten har holdt seg svært lav siden i fjor vår. Likevel økte den sesongkorrigerte produksjonsindeksen med 0,8 prosent fra 1. kvartal til 2. kvartal i år.

Tallet på arbeidsløse har steget noe utover i 1977. I juni var det registrert vel 1,1 million arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 2,1.

Investeringsetterspørselen fra private foretak viser svikt. En undersøkelse myndighetene nylig har foretatt tyder på nedgang i de private investeringene i produksjonsanlegg og utstyr fra 1. halvår til 2. halvår i år, og verdien av nye ordrer (sesongkorrigert) til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var lavere i februar-april enn i foregående tremånedersperiode. OECD venter likevel en sterk øking i de totale investeringene i fast realkapital i 2. halvår, fordi organisasjonen regner med en sterk opptrapping av de offentlige investeringene og boliginvesteringene.

Konsumetterspørselen er derimot i oppgang. Detaljomsetningsvolumet (sesongkorrigert) har gjennomgående vært økende siden i fjor høst, og volumet av det private konsumet (sesongkorrigert) økte med om lag 4 prosent (årlig rate) fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år etter foreløpige anslag.

Prisstigningen er fortsatt sterk, men har avtatt noe siden siste årsskifte. I juni var konsumprisindeksen 8,5 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er fortsatt i sterk oppgang. Eksportvolumet (sesongkorrigert) økte etter OECD's anslag med om lag 9 prosent (årlig rate) fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år. Importvolumet (sesongkorrigert) viste derimot en nedgang på 3 prosent (årlig rate). Handelsbalansen viste etter sesongkorrigerte eksport- og importoppgaver et overskott på vel 8 milliarder dollar i 1. halvår i år, mot 4,3 milliarder i 2. halvår i fjor. Kursen på yen har steget med 8 prosent fra midten av januar til midten av juli.

BRUTTONASJONALPRODUKT I UTVALGTE LAND

Prosentvis endring fra foregående år

	1971	1972	1973	1974	1975	1976 anslag	1977 prognose
Danmark	3½	4½	3½	½	-½	5,5	1
Frankrike	5½	5½	5½	4	-1	5,2	3
Italia	1½	3	6½	3½	-3½	5,6	2 1/4
Japan	7½	8½	10	-1	2	6,3	5 1/2
Norge	4½	5	4	5½	3	6,0	5 1/2
Sambandsstatene	3	6	5½	-2	-2	6,1	5 1/4
Storbritannia	2½	2½	5½	1	-2	1,4	1
Sverige	½	2½	3½	4	1	1,5	1
Vest-Tyskland	3	3½	5	½	-3	5,6	4

Kilde: OECD.

I Norge har utviklingen i industriproduksjonen i de siste måneder vært svak, og det er tydelig at den lave veksttakten ellers i Vest-Europa også preger vår økonomi. Svikten i utenlandsetterspørselen er - om en ser bort fra oljesektoren - trolig i ferd med å bli mer fremtredende, og vekstimpulsene fra den konjunkturbestemte investeringsetterspørselen er bare moderate. Bare konsumetterspørselen gir fremdeles klare vekstimpulser, men den er for en stor del rettet mot importerte varer og tjenester, og virkningene for norsk industriproduksjon er derfor begrenset. Likevel er konjunkturbildet sommeren 1977 forholdsvis variert; viktige deler av norsk næringsliv utenom industriproduksjonen viser fortsatt betydelig produksjonsoppgang, og arbeidsmarkedet sett under ett er relativt stramt.

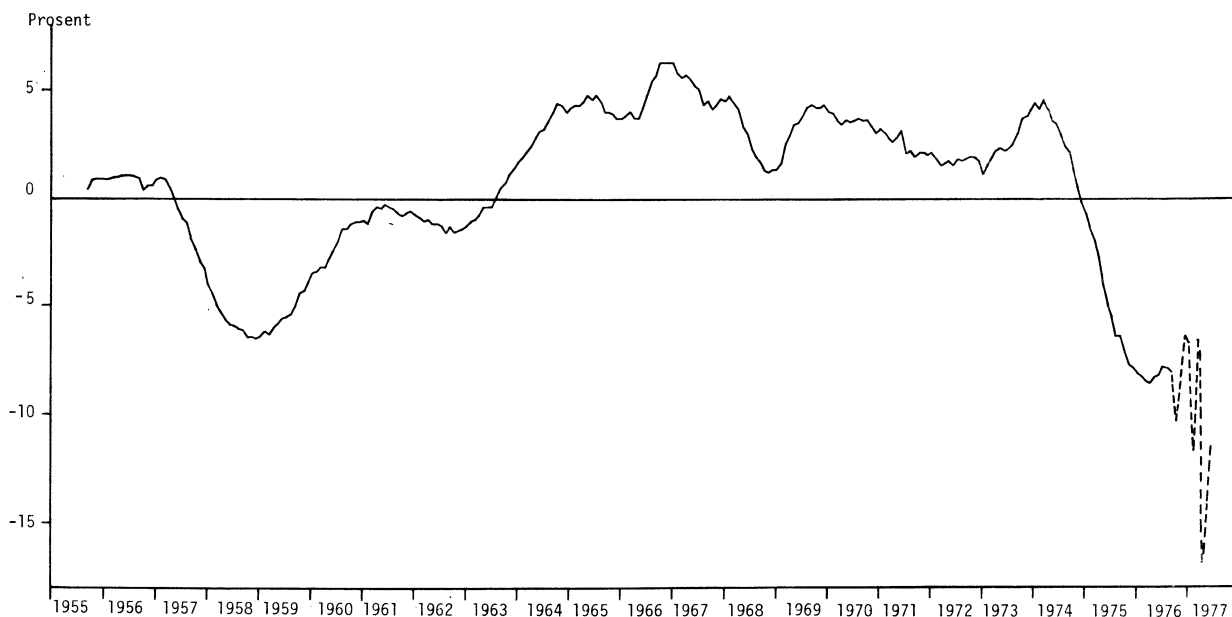
Den sesongkorrigerte kurven for industriproduksjonen (se diagram 1) passerte et bunnpunkt høsten 1975 og viste moderat vekst gjennom 1976. Men allerede vinteren 1977 tok samlet industriproduksjon til å vise stagnasjonstegn, og sommeren 1977 så tendensen ut til å peke nedover. Det er ennå for tidlig å avgjøre i hvilken grad det dreier seg om en varig og konjunkturbestemt nedgang, eller om en har å gjøre med mer tilfeldige faktorer med forbigående virkning. På bakgrunn av konjunkturutviklingen i Vest-Europa utover våren og sommeren kan en ikke utelukke muligheten av at Norge er kommet inn i en ny konjunkturedgang, om en nytter industriproduksjonen som hovedindikator for konjunkturutviklingen.

En trendkorrigert kurve for norsk industriproduksjon (se figuren nedenfor), som gir et bilde av de rene konjunkturvariasjonene, antyder at et konjunkturtoppunkt ble passert 1. kvartal 1976. Fra høsten 1976 viser kurven sterke tilfeldige utslag, fordi det bevegelige gjennomsnittet (den heltrukne linjen) bare kan regnes fram til og med september 1976. Den sesong- og trendkorrigerte serien videre framover er ført videre grafisk som en stiplet linje. Enda de tilfeldige utslagene her er svært store, synes kurven likevel å antyde et toppunkt omkring årsskiftet 1976/77. Men dette er svært usikkert inntil tall for flere måneder foreligger.

KONJUNKTURUTVIKLINGEN I NORSK INDUSTRIPRODUKSJON

Trend- og sesongkorrigert kurve (glidende gjennomsnitt)

Avvik fra trenden i prosent

Som i tidligere konjunkturølger vil utviklingen i norsk vareeksport bli av sentral betydning for det videre konjunkturforløpet i Norge. Også industriproduksjonen i Vest-Europa sett under ett viste - som nevnt foran - svikt utover våren 1977, og foreløpige tall fram til og med 2. kvartal for de største industrilandene antyder at Vest-Europa kan ha passert et konjunkturtoppunkt (trendkorrigert) i løpet av annet halvår 1976. Men det er ennå for tidlig å si noe sikkert om dette. Fra norsk synspunkt er det uheldig at konjunktursvikten ser ut til å være sterkest i land som er store avtakere

av norsk eksport. For de viktigste norske industrielle eksportvarer (bare aluminium er i så måte et unntak) virker det internasjonale markedet svakt sommeren 1977.

Ikke bare konjunktorene i Vest-Europa, men også eventuelle endringer i norsk industris markedsandeler, vil påvirke utviklingstendensene i norsk industriproduksjon utover i 2. halvår. Opplysninger som foreligger kan tyde på at industriens internasjonale konkurranseevne nå utvikler seg mindre ugunstig enn i de nærmest foregående årene. Men vi vet lite om tidsforskyvningen mellom endringer i konkurranseevne og endringer i markedsandeler. Norges markedsandeler kan godt tenkes å ville synke en tid framover selv om konkurranseevnen skulle være i ferd med å bedre seg. Selvsagt vil det også være av betydning i hvilken grad andre land har hell med seg i arbeidet for å bedre sin konkurranseevne; det er tegn til at flere land tar sikte på - slik som Norge - å bedre konkurranseevnen ved inntektspolitiske virkemidler. I den grad dette lykkes for Norges handelspartnere, vil det kunne innebære en reduksjon av norsk konkurranseevne.

Om det skulle vise seg at norsk industri passerte et toppunkt på den trendkorrigererte produksjonskurven omkring årsskiftet 1976/77, vil den foregående oppgangsperioden ha vært kort, bare om lag 4 kvartaler, men slett ikke enestående kort. I 20-årsperioden 1955-1975 var den gjennomsnittlige varighet av oppgangsperiodene 8,5 kvartaler, men både oppgangsperioden i 1969 og i 1973/74 varte også bare 4 kvartaler, slik vendepunktene er bestemt i en undersøkelse som Statistisk Sentralbyrå nylig har foretatt. Mer interessant er det at konjunkturtoppen - om den allerede er passert - lå på et uvanlig lavt nivå i forhold til trenden. Dette innebærer trolig at industriens gjennomsnittlige kapasitetsutnyttning har tatt til å synke igjen mens den fortsatt lå på et forholdsvis lavt nivå etter norsk målestokk. Alt i alt synes konjunkturutsiktene for norsk økonomi nå mindre oppmuntrende enn på lang tid.

De siste tallene for industriproduksjonen forsterker inntrykket av at stagnasjonstendensene ble mer fremtredende i første halvår 1977 (se Konjunktur-tendensene for juni). Den sesongkorrigererte (men ikke trendkorrigererte) produksjonskurven (diagram 1) ser sommeren 1977 snarere ut til å peke nedover enn oppover, men tendensen er fortsatt temmelig uklar. For firemånedersperioden mars-juni under ett lå den sesongkorrigererte indeksen for industriproduksjonen 3 prosent lavere enn i foregående firemånedersperiode. Både for eksportvareproduksjonen og investeringsvareproduksjonen viste de sesongkorrigererte indeksene sterke variasjoner fra måned til måned gjennom første halvår 1977 og var svært vanskelige å tolke. Men når en nå kan se tilbake på perioden, synes de gjennomgående å ha vist synkende tendens; fra november-februar til mars-juni gikk eksportvareproduksjonen ned med 3,7 prosent og investeringsvareproduksjonen med hele 5,4 prosent. Konsumvareproduksjonen holdt seg bedre oppe; den økte med 0,3 prosent i samme tidsrom. Produksjonen av varer til vareinnsats gikk ned med 3,0 prosent.

I gruvedrift gikk produksjonen ned med 6,9 prosent fra november-februar til mars-juni og i kraftforsyning med 9,4 prosent.

Etter ukorrigererte tall lå produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning sett under ett 1,8 prosent lavere i mars-juni i år enn i samme periode i fjor.

Blant de viktigste eksportvarene viste treforedlingsprodukter tendens til å stabilisere seg på et relativt lavt produksjonsnivå i første halvår i år etter sesongkorrigererte oppgaver. Metallproduksjonen viste gjennomgående markert nedgang i første halvår, etter en betydelig oppgang i 1976. Utviklingen i metallproduksjonen i første halvår i år var påvirket både av svikten på det internasjonale stålmarkedet og streiken i aluminiumsindustrien i vinter. For kjemiske produkter m.v. viser den sesongkorrigererte produksjonskurven avflating utover våren og sommeren i år, etter den betydelige stigningen i 1976.

Blant de viktigste investeringsvarene har maskinproduksjonen endret seg lite i løpet av første halvår i år, om en ser bort fra de sterke månedlige svingningene. Produksjonen av elektriske apparater m.v., som gikk betydelig opp i 1976, har gjennomgående vært i nedgang siden i vinter. Også for metallvarer ebbet oppgangen ut i løpet av våren, og tendensen i sommer har vært uklar.

Blant de varene som i første rekke går til innenlandsk forbruk har produksjonen av klær m.v. vært i oppgang siden bunnpunktet ble passert i fjor høst. Den sterke oppgangen i tekstilvareproduksjonen gjennom storparten av 1976 ble derimot fulgt av stagnasjonstendenser vinteren 1977. Tendensen i sommermånedene er mer uklar, men ser ut til å peke nedover. Også for produksjonen av møbler m.v. har oppgangstendensene etter hvert blitt mindre klare, og det samme gjelder næringsmiddelproduksjonen.

Etter sesongkorrigererte oppgaver var arbeidsløsheten likevel i klar nedgang i vår- og sommermånedene, samtidig som tallet på ledige plasser viste betydelig øking; arbeidsmarkedet har hittil i år vært betydelig strammere enn i januar-juli 1976, enda omfanget av ekstraordinære arbeidsmarkedstiltak har vært mindre. Arbeidsdirektoratets stramhetsindikator viste en stigning fra 41 i gjennomsnitt for januar-juni 1976 til 50 for januar-juni i år. Den lå da på omtrent samme nivå som i første halvår 1975, men betydelig lavere enn i samme periode i de nærmeste årene før 1975. - Ved utgangen av juli i år var 11 100 personer registrert som arbeidsløse. Dette var 3 000 færre enn på samme tid i fjor, men 1 100 flere enn juligjennomsnittet for årene 1972-76. Arbeidsløshetsprosenten var 0,7 ved utgangen av juli i år, mot 0,9 i samme måned både ett og to år tidligere. Omfanget av forhåndsmeldte nye driftsinnskrenkninger var i månedene januar-juli betydelig høyere enn i samme tidsrom i fjor.

Byggevirksomheten er fortsatt i oppgang. Arealet av bygg i arbeid hadde allerede ved utgangen av juni nådd opp til det sesongbestemte toppnivået i oktober i fjor, og etter vanlig sesongmønster vil stigningen fortsette i de nærmeste månedene framover. Samlet byggeareal under arbeid lå i juni 6 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningen var sterk både for industribygg og bygg i varehandel, bank- og forsikringsvesen, mens samlet boligareal lå på om lag samme nivå som ett år tidligere.

Igangsettingen av nye bygg lå en del høyere i 2. kvartal i år enn i samme kvartal i fjor. Også her var stigningen sterk for industribygg og bygg i varehandel og bank- og forsikringsvesen, men mer moderat for boliger.

Samlet fullført byggeareal gikk derimot ned fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år, særlig som følge av relativt lave fullføringstall for boliger, undervisningsbygg og bygg i varehandel m.v. For industribygg lå derimot fullført areal høyere enn ett år tidligere.

Ordrestatistikken er nå lagt om til nytt basisår og med betydelige definisjonsendringer for viktige industrigrupper. De nye tallene for 2. kvartal er derfor vanskeligere å tolke enn vanlig.

For utviklingen av den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørselen synes de alt i alt å tyde på at det neppe har funnet sted betydelige endringer utover våren og sommeren. Ordretilgangen fra innenlandske kunder til investeringsvareindustrien (produksjon av verkstedprodukter utenom transportmidler) lå - regnet i verdi - på om lag samme nivå i 2. kvartal i år som i 2. kvartal i fjor og litt høyere enn i 1. kvartal. I maskinindustrien gikk den innenlandske ordretilgangen i 2. kvartal ned fra samme kvartal året før, mens den økte noe i metallvareindustrien og i elektroteknisk industri.

Samlet ordretilgang til skipsverftene lå betydelig høyere (29 prosent) i 2. kvartal i år enn ett år tidligere. Som nevnt i foregående oversikt er det grunn til å se bedringen i skipsverftenes ordresituasjon på bakgrunn av de hjelpetiltak myndighetene har satt i verk. (Se Konjunkturtrendensene for juni 1977.)

Inngangen av nye eksportordrer til primær jern- og metallindustri og verkstedindustri sett under ett økte med hele 66 prosent fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år. Den sterke oppgangen henger i stor grad sammen med en uvanlig kraftig øking i eksportordrene til maskinindustrien (hele 245 prosent). Det er utrustning av to betongkonstruksjoner til oljeplattformer som skal leveres til Storbritannia som slår ut her; bore- og verkstedplattformer regnes nå med under maskinindustri, mot tidligere under transportmiddelindustri. Men den betydelige økingen i eksportordrer til metall- og verkstedindustrien sett under ett må også sees på bakgrunn av ordreutviklingen for skipsverftene; oppgangen her gjaldt bare eksportordrer og var som nevnt foran ikke konjunkturbestemt. I primær metallindustri var inngangen av nye eksportordrer litt høyere i 2. kvartal enn ett år tidligere regnet i verdi. For metallvareindustrien lå verdien av ordretilgangen fra utlandet på om lag samme nivå som ett år tidligere, mens tilgangen av nye eksportordrer til elektroteknisk industri viste nedgang. Alt i alt gir tallene for nye eksportordrer til metall- og verkstedindustrien neppe grunn til å tro at den konjunkturbestemte utenlandsetterspørselen har forsterket seg.

Samlet ordreinnang til kjemisk råvareindustri og tekstilindustri lå noe høyere i 2. kvartal i år enn i fjor, mens ordretilgangen i bekledningsindustrien gikk noe ned.

Ordreservene viste - for produksjon av metaller og verkstedprodukter i alt - nedgang igjen i 2. kvartal. Ved utgangen av juni lå de på samme nivå som et halvt år tidligere, og ellers lavere enn noen gang tidligere så langt en har sammenlignbare tall (tilbake til 1. kvartal 1973).

Konsumetterspørselen tok seg (som ventet, se Konjunkturtendensene for juni) opp igjen utover våren og sommeren; detaljomsetningsvolumet (detaljomsetningsindeksen deflatert med konsumprisindeksen) lå 2,7 prosent høyere i annet kvartal i år enn i første kvartal. For første halvår under ett lå detaljomsetningsvolumet 5,9 prosent høyere enn i første halvår i fjor. Regnet i verdi økte omsetningen med 15 prosent. Økt omsetning av biler bidro sterkt til den betydelige stigning i samlet omsetningsverdi. Se ellers tabell 4.

Den sesongkorrigerte kurven for eksportverdien regnet uten skip, oljeplattformer og råolje viser fortsatt stigende tendens, men oppgangen er svært moderat; i tremånedersperioden mai-juli lå den sesongkorrigerte eksportverdien bare 2 prosent (regnet som årlig rate) høyere enn i foregående tremånedersperiode.

Regnet i volum viste vareeksporten - som nevnt i junioversikten - nedgang fra 2. til 4. kvartal i fjor etter sesongkorrigerte oppgaver, men nedgangen stoppet opp i månedene omkring årsskiftet 1976/77. Fra 1. til 2. kvartal gikk eksportvolumet noe opp, men utviklingen i eksportverdien kan tyde på at denne oppgangen henger sammen med eksportvekst i vinter- og vårmånedene; volumøkningen har neppe fortsatt utover sommeren.

Sett i forhold til samme periode året før viste eksportverdien utenom råolje, oljeplattformer og skip en nedgang på 1,9 prosent i mai-juli. For årets sju første måneder sett under ett lå eksportverdien (uten råolje, oljeplattformer m.v. og skip) 2,5 prosent høyere enn i januar-juli 1976. Vareeksporten medregnet råolje, oljeplattformer m.v. og nye skip økte derimot med 6,1 prosent fra mai-juli i fjor til mai-juli i år, og lå 4,7 prosent høyere i årets første sju måneder sett under ett enn i samme tidsrom i fjor. Mer detaljerte oppgaver for 2. kvartal viser bl.a. sterk øking i eksporten av ikke-jernholdige metaller og av fisk og fiskehermetikk fra samme kvartal i fjor, mens eksporten av bl.a. treforedlingsprodukter og jern og stål viste betydelig nedgang.

Regnet i volum gikk eksporten uten skip og oljeplattformer m.v. og råolje ned med 3,4 prosent fra 1. halvår i fjor til 1. halvår i år. Om oljeplattformer m.v. og råolje regnes med, var det en oppgang på vel 1 prosent. Eksportprisindeksen (uten skip) gikk opp med vel 8 prosent fra 1. halvår i fjor til 1. halvår i år.

En fordeling som nå foreligger av utførselen i første halvår etter kundeland, viser at det er utførselen til de tre viktigste kundeland - Sverige, Storbritannia og Vest-Tyskland - som i første rekke har sviktet. Mens verdien av samlet vareutførsel (uten skip) økte med 8,6 prosent fra 1. halvår 1976 til 1. halvår 1977, var det en nedgang i verdien av eksporten til Sverige på 1,5 prosent og til Vest-Tyskland på 2 prosent. Utførselen til Storbritannia og Nord-Irland økte i alt med 20 prosent, men bare med om lag 2 prosent om en ser bort fra eksport av råoljen gjennom rørledning til Teesside og utførselen av oljeplattformer m.v. Svikten i den tradisjonelle eksporten til disse landene henger til dels sammen med den økonomiske utviklingen; den har vært svakere enn for OECD-området sett under ett. Likevel lå det samlede importvolumet i Storbritannia og Vest-Tyskland en del høyere i 1. halvår i år enn i 1. halvår i fjor. Dette kan gi mistanke om at en del av den norske eksportsvikten på disse landene skyldes tapte markedsandeler.

For verdien av norsk vareimport viser de siste sesongkorrigerte månedstallene en klart stigende tendens. For tremånedersperioden mai-juli under ett lå importverdien (uten skip og oljeplattformer m.v.) 4-5 prosent (regnet som årlig rate og sesongkorrigert) høyere enn i foregående tremånedersperiode, men den underliggende veksttendens var trolig betydelig sterkere. Fra samme tremånedersperiode i fjor var stigningen 12,6 prosent. Mer detaljerte verdioppgaver for 2. kvartal viser at importstigningen fra samme kvartal året før var særlig sterk for biler; økingen i importen av transportmidler (utenom skip) svarte for ikke mindre enn 55 prosent av samlet importstigning utenom import av skip og oljeplattformer. Det var også betydelig stigning i importen av bl.a. maskiner og apparater.

Volumet av vareimporten (uten skip og oljeplattformer m.v.) steg - etter sesongkorrigerte oppgaver - sterkt fra 3. til 4. kvartal i fjor, men har senere vist forholdsvis små endringer. For hele første halvår under ett lå volumindeksen for vareimporten (uten skip) hele 10 prosent høyere enn i første halvår i fjor. Prisindeksen steg med 8 prosent.

Utenriksregnskapet for årets fire første måneder viste - etter foreløpige beregninger - et driftsunderskott på 8,7 milliarder kroner, om lag 2 milliarder kroner mer enn i samme periode i fjor.

Den sterke oppgangen i driftsunderskottet henger i første rekke sammen med en kraftig stigning i vareimporten (utenom skip, oljeplattformer og direkte vareimport til oljevirksomheten i Nordsjøen) på vel 3 milliarder kroner - fra 16 milliarder i januar-april 1976 til 19 milliarder i januar-april i år. Importstigningen ble på langt nær oppveid av stigning i tilsvarende vareeksport; vareeksporten utenom råolje, skip og oljeplattformer økte med bare $\frac{1}{2}$ milliard kroner, fra 9,7 milliarder til 10,2 milliarder. Nettoeksporten fra Nordsjøen (eksport av råolje minus direkte vareimport til oljevirksomheten i Nordsjøen) gikk opp med om lag $\frac{3}{4}$ milliarder kroner, mens nettoimporten av skip og oljeplattformer bare viste små endringer. Det samme gjelder samlet tjenestebalanse; her ble en nedgang i nettofraktene for utenriks sjøfart på bortimot $\frac{1}{2}$ milliard oppveid av bl.a. en betydelig nedgang i direkte import av tjenester til Nordsjøen.

Handelsstatistikkens tall bare for varebalansen (medregnet råolje og oljeplattformer m.v., men ikke skip) foreligger nå til og med juli. For årets sju første måneder under ett kom underskottet på varebalansen opp i 12,8 milliarder kroner, mot 6,8 milliarder i samme tidsrom i fjor.

Norges totale netto gull- og valutabeholdninger gikk ned med 375 millioner kroner i løpet av årets første fire måneder, fra 9 410 millioner ved utgangen av 1976 til 9 035 millioner ved utgangen av april i år.

Tabell 1. Industriproduksjon. Endring i prosent fra foregående tremånedersperioder beregnet på grunnlag av sesongkorrigert indeks

	1976		1977	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	2,2	1,3	-0,8	-5,0
Bergverksdrift utenom oljeutvinning	5,7	8,0	-6,3	-2,9
Industri	2,3	0,9	1,5	-5,7
Kraftforsyning	0,9	1,2	-11,6	-1,1
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	2,7	1,6	-1,6	-3,4
Konsum	1,5	-0,4	1,8	-2,6
Investering	3,5	0,4	1,3	-7,4
Vareinnsats i bygg og anlegg	6,8	-0,5	0,2	-6,4
Vareinnsats ellers	1,2	1,3	-0,4	-4,3

Tabell 2. Industriproduksjon. Endring i prosent fra samme periode året før, beregnet på grunnlag av ukorrigert indeks

	1977	
	1.kv.	2.kv.
Industri i alt	3,9	-1,2
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk	6,4	1,5
Tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	5,7	-1,5
Trevarer	5,2	3,4
Treforedling	0,1	-6,8
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,7	1,3
Kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	14,1	-1,4
Mineralske produkter	-0,4	-6,2
Jern, stål og ferrolegeringer	-4,1	-16,4
Ikke-jernholdige metaller	2,9	2,4
Metallvarer	7,1	5,3
Maskiner	-2,2	-6,0
Elektriske apparater og materiell	5,4	-5,6
Transportmidler	-2,6	-1,8
Tekniske og vitenskapelige instrumenter, foto- og optiske artikler	14,0	5,4
Industriproduksjon ellers	17,0	9,1

Tabell 3. Registrert arbeidsløshet. 1 000 personer

	1976					1977				
	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Mars	April	Mai	Juni	Juli
I alt	22,5	21,4	16,5	14,9	14,1	17,8	15,7	14,3	12,8	11,1
Herav industri, kraftforsyning, bergverksdrift (inkl. oljeutv.) og bygge- og anleggsvirksomhet	10,7	10,4	7,5	6,2	5,8	8,0	6,8	6,9	5,6	..

Tabell 4. Detaljomsetning

	1976		1977	
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.
<u>Omsetningsvolum i alt, sesongkorrigerte tall</u>				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode	4,9	2,3	-3,0	2,7
<u>Omsetningsverdi, ukorrigerte tall</u>				
Endring i prosent fra samme tremånedersperiode ett år tidligere				
I alt	16,6	16,4	14,2	16,5
Av dette:				
Nærings- og nytelsesmidler	11,5	12,5	9,6	11,9
Møbler og innbo	23,3	24,3	11,3	11,1
Bekledning og tekstilvarer	11,6	19,8	13,2	12,6
Motorkjøretøyer og bensin	27,2	16,3	21,4	28,1

Konjunkturindikatorer for Norge

Diagram 1. Sesongkorrigert produksjonsindeks (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

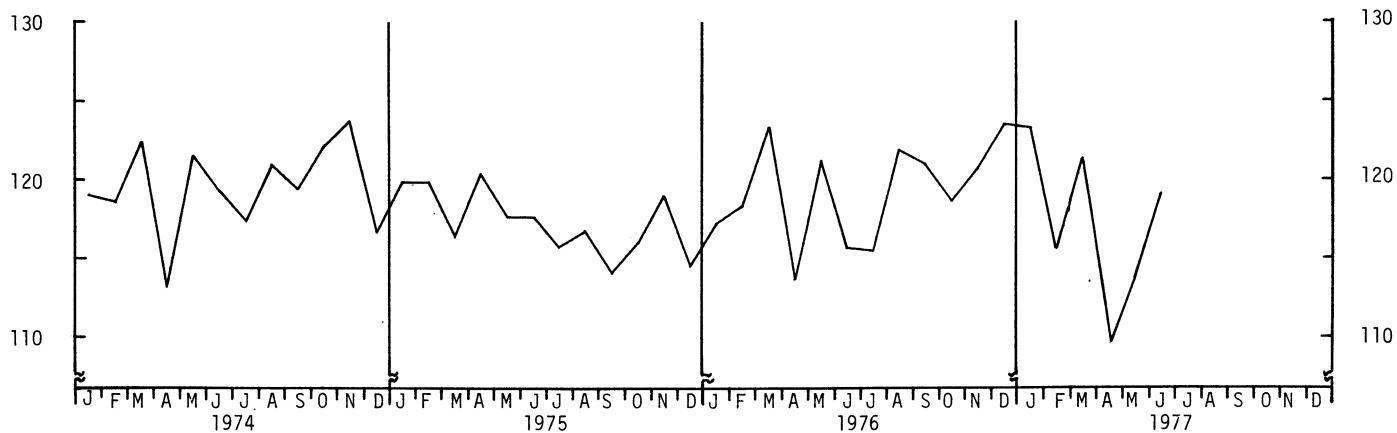
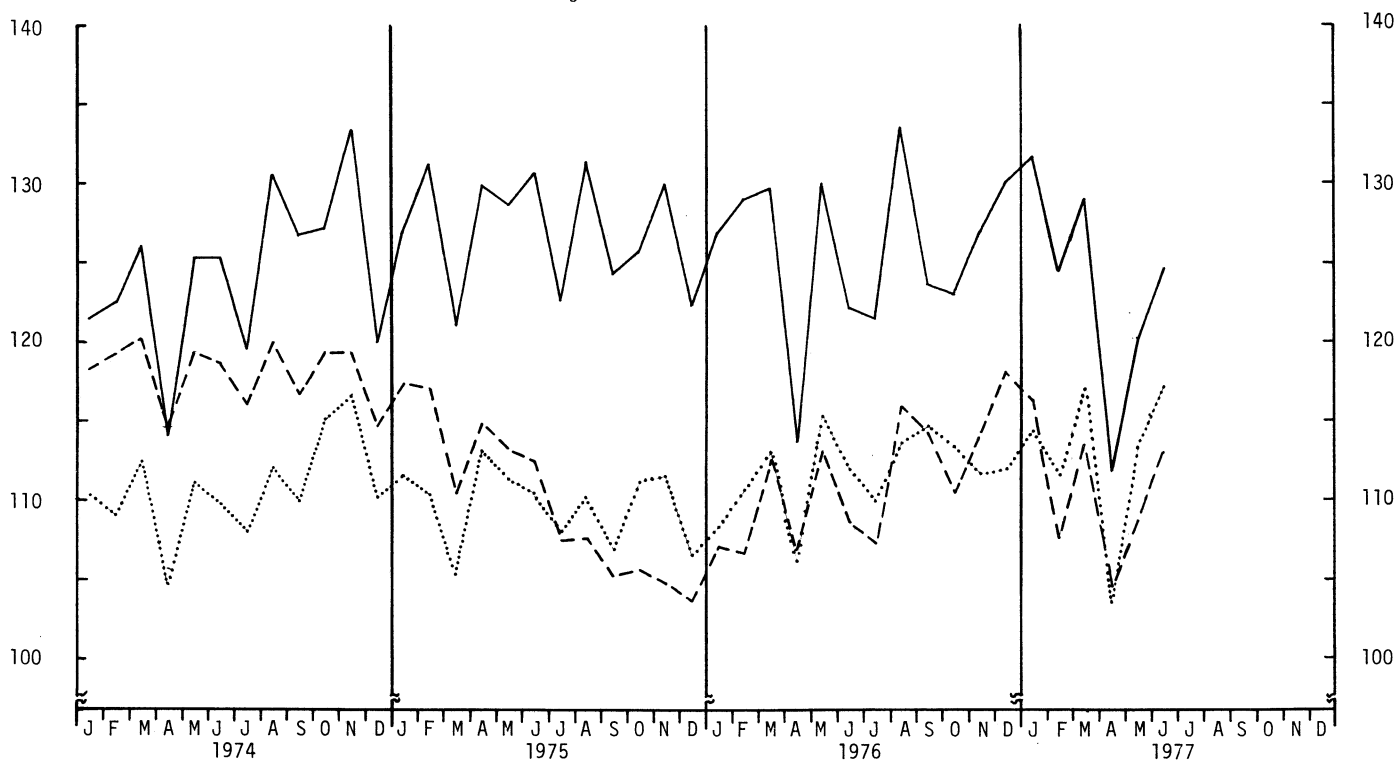

Diagram 2. Sesongkorrigert indeks for produksjon etter anvendelse (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

For eksport - - - -
" konsum .....
" investering ———

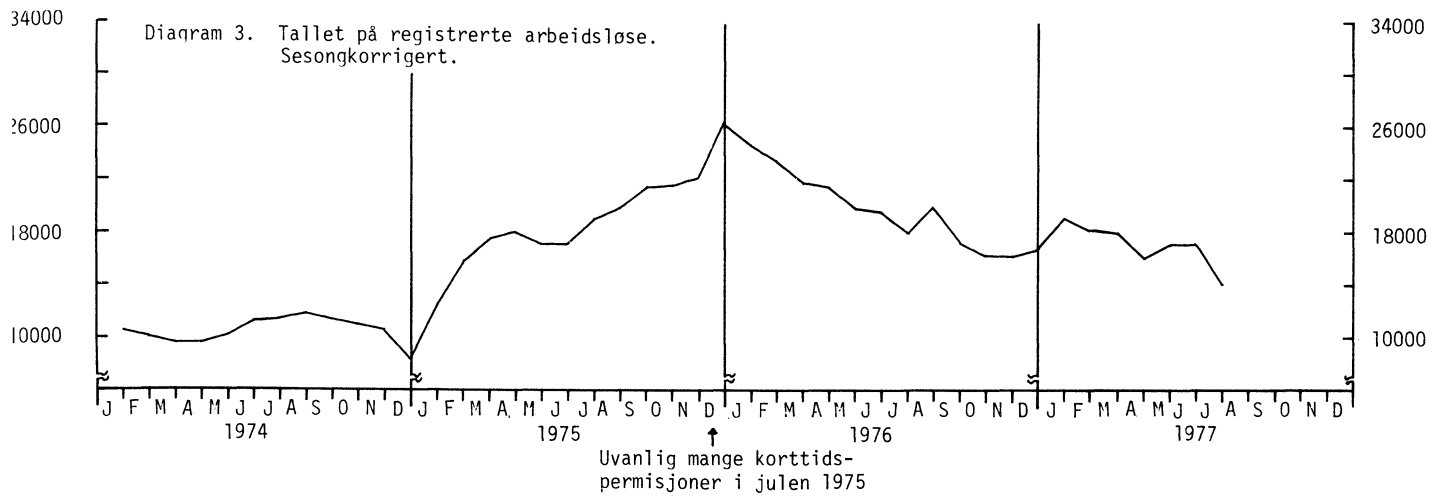

Diagram 4. Verdi av ordretilgang. 1976 = 100
 Metaller i alt _____
 Verkstedprodukter (unntatt transportmidler)
 for hjemmemarkedet - - - -

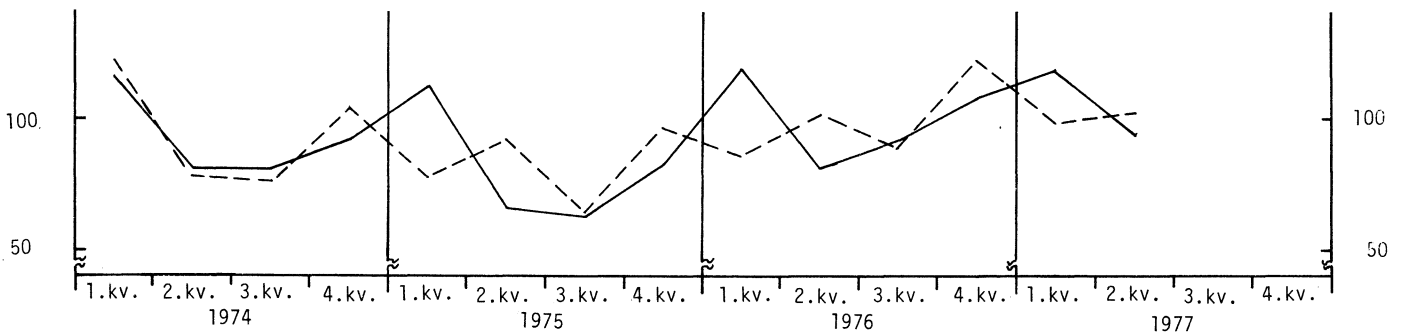

Diagram 5. Verdi av ordreservert. 1970 = 100
 Produksjon av metaller _____
 Produksjon av verkstedprodukter unntatt transportmidler .....
 Produksjon av tekstilvarer - - - - -
 Produksjon av klær og skotøy - - - -

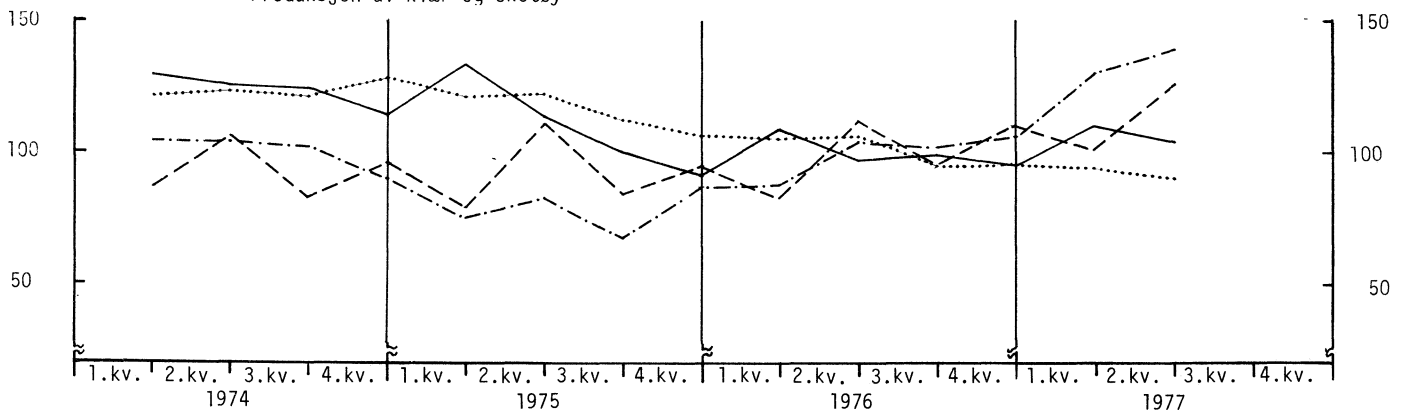

Diagram 8. Bygg satt i gang, 1 000 m²
 3 måneders bevegelig gjennomsnitt
 1976 = - - - -
 1977 = ———

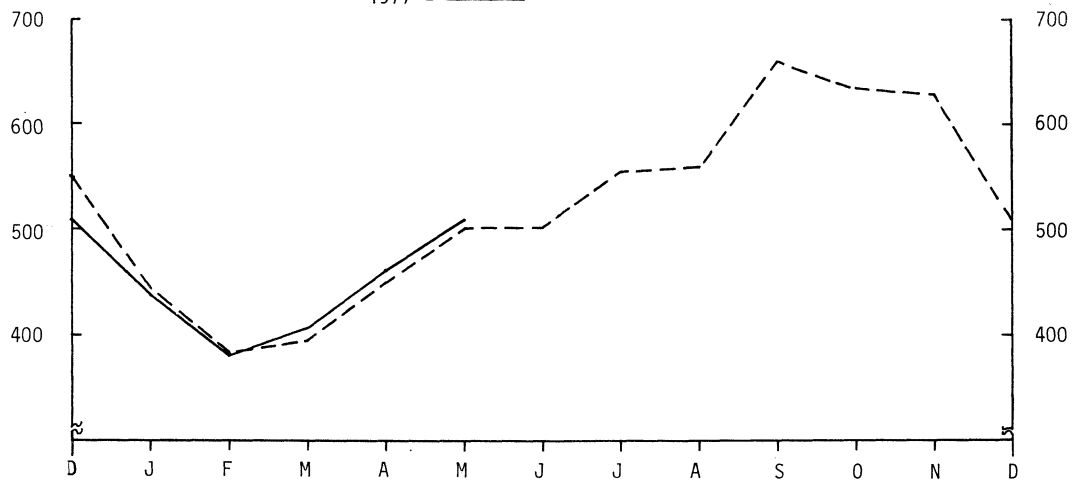

Diagram 9. Bygg i arbeid, 1 000 m²
 I alt ———
 Boliger - - - -

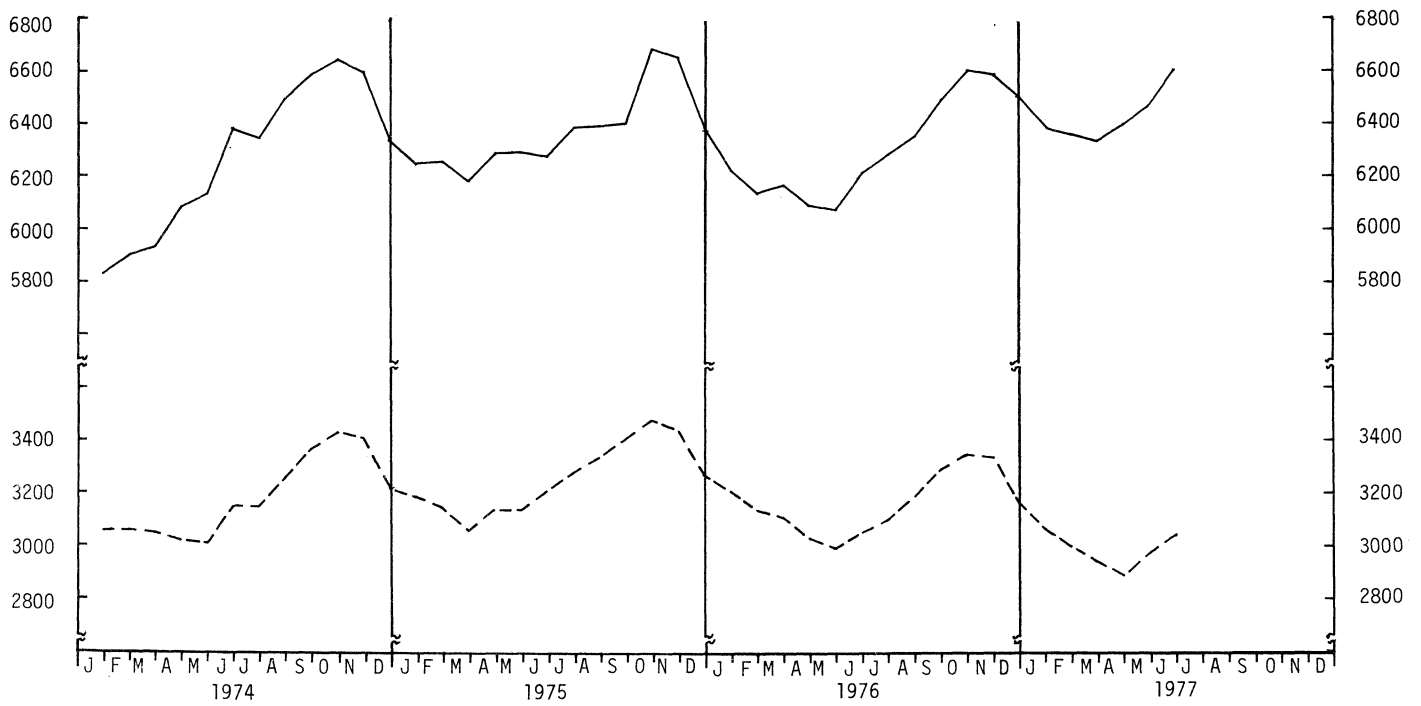

Diagram 10. Lagervolum 1970 = 100.
 Eksportvarelagre —————
 Norskproduserte varer for innlandsforbruk .....
 Importvarelagre - - - - -

